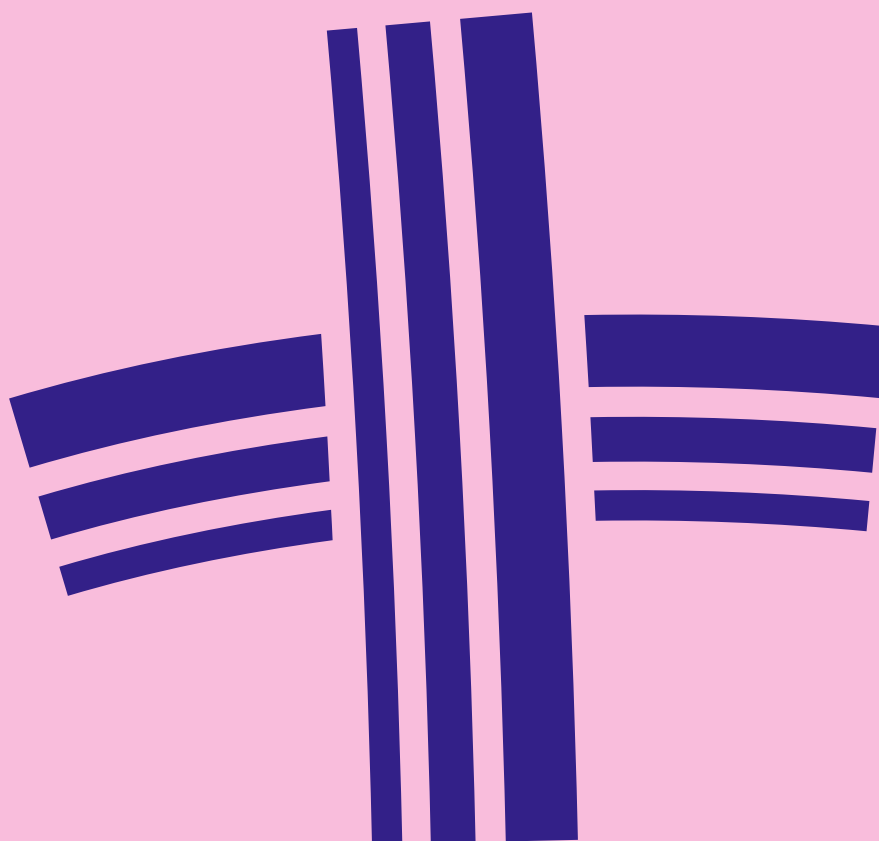

VIEDOKĻA DOKUMENTS

Latvijas humānās palīdzības sistēma

Konteksts

Humānās palīdzības aktivitātes īsteno situācijās, kad ir jāglābj dzīvības, jāatvieglo ciešanas un jāstiprina cilvēku izdzīvošana krīzēs un pēc tām, ceļot cilvēku pašu spēju rīkoties. To vada cilvēcības principi.

Eiropas Savienības dalībvalstis un Eiropas Savienības institūcijas ir vieni no nozīmīgākajiem humānās palīdzības sniedzējiem pasaulē. Humāno palīdzību saņem cilvēki, kas nonākuši smagā situācijā cilvēku darbības vai dabas katastrofu rezultātā. Viņiem ir nepieciešama pajumte, pārtika, ūdens, medikamenti un veselības aprūpe. Palīdzība tiek sniegta visiem, kam tā nepieciešama, neatkarīgi no etniskās piederības, reliģiskajiem uzskatiem, dzimuma, vecuma un politiskās pārliecības.

Latvijā nav izveidota humānās palīdzības sistēma palīdzībai ārvalstīs notikušām krīzes situācijām. Lēmumi tiek pieņemti politiski, novirzot finanses no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem. Mūsu valsts ir nosūtījusi gan materiālu, gan finansiālu palīdzību krīzes situācijās, visbiežāk izmantojot dažādas starpniekorganizācijas, kuras jau strādā krīzes skartajās vietās.

Biedrība “Latvijas Platforma attīstības sadarbībai” (turpmāk – LAPAS) ir pievēršusies jautājumam par humānās palīdzības sistēmas izveidi jau kopš 2013. gada, kad notika pirmās diskusijas ar Ārlietu ministrijas (turpmāk – ĀM) pārstāvjiem un ekspertiem. No 2013.–2016. gadam, sadarbībā ar LAPAS biedru organizāciju ADRA tika īstenotas līdzekļu vākšanas kampaņas cietušajiem zemestrīcēs Filipīnās, Nepālā un Itālijā, kā arī Ukrainas Eiromaidanā ievainotajiem.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijām (turpmāk – PSO) ir liela nozīme pirmajā krīzes reakcijā, lai sniegtu tūlītēju palīdzību tur, kur visvairāk nepieciešams. Arī tālākos posmos PSO var sniegt atbalstu sabiedrības grupām, kas “izkrit” no palīdzības sistēmām.

Lai sekmētu Latvijas PSO iesaisti humānās palīdzības projektos, LAPAS 2017.–2018. gadā īstenoja kapacitātes stiprināšanas pasākumus, organizējot mācības par sertificēšanās procesu, īstenojot informatīvos pasākumus un citas aktivitātes.

Kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā 2022. gada 24. februārī Latvijas iedzīvotāji, uzņēmumi un institūcijas ir kļuvuši par aktīviem palīdzības sniedzējiem Ukrainai.

Jaunajā Attīstības sadarbības politikas plāna 2024.–2027. gadam projektā ir iekļauts redzējums par humānās palīdzības sistēmas izveidi, novirzot tai mērķētu attīstības sadarbības finansējuma daļu.

Lai konsultētos ar dažādām pusēm par humānās palīdzības sistēmas redzējumu, LAPAS īstenoja diskusijas, kurās apsprieda vajadzības izaicinājumus, pieredzes un iespējas. Šajā dokumentā ir apkopoti diskusiju rezultāti, un tas ir priekšlikums tālākam humānās palīdzības sistēmas izveides apspriešanas procesam.

Situācija un izaicinājumi

Izvērtējot aktuālo situāciju, var konstatēt, ka Latvijā ir dažādi humānās palīdzības sniegšanas veidi:

- tūlītēja humānas palīdzības vākšana un sūtīšana krīzes situācijā – to veic jebkura organizācija, tai skaitā, pašvaldības, uzņēmumi;
- pastāvīga humānās palīdzības vākšana un sūtīšana ilgstošākas krīzes – to veic labdarības organizācijas, fragmentēti arī pašvaldības un uzņēmumi;
- valsts iemaksas starptautiskās organizācijās resursu novirzīšanai krīzes situācijām;
- Eiropas Savienības civilās aizsardzības mehānisms un Latvijas materiālo rezervju novirzīšana caur to (atsevišķos gadījumos arī privātpersonu mantu);
- brīvprātīgie, kas dodas strādāt;
- militārā palīdzība.

Jāuzsver, ka pilnībā nevar nošķirt humānās palīdzības un sociālā atbalsta sniedzējus arī iekšējās krīzes situācijās, piemēram, plūdos. Humānās palīdzības sniedzēji var iesaistīties krīžu novēršanā gan Latvijā, gan ārpus tās. Ļoti bieži tās ir vienas un tās pašas organizācijas, tādējādi, stiprinot Latvijas humānās palīdzības sniedzējus, tiek attīstīta arī Latvijas noturība.

Latvijas organizāciju izaicinājumi humānās palīdzības sniegšanā lielākoties vērtējami tieši Ukrainas kontekstā, jo tā ir pirmā pieredze tiešas palīdzības sniegšanai no tās ziedojuma/iepirkuma līdz piegādei gala saņēmējam.

Diskusijās un pieredžu apkopojumā, var secināt, ka galvenokārt ir šādi izaicinājumi:

- organizācijas humānās palīdzības sniegšanu ir mācījušās caur pieredzi (ar dažiem izņēmumiem), nav pieejami ieguldījumi infrastruktūras efektivitātes paaugstināšanā;
- īpašs izaicinājums – situācijas uz robežām, problēmu risināšana uz tām, informācijas trūkums par aktualitātēm;
- redzams korupcijas pieaugums Ukrainas pusē, vienlaikus arī augstāka kontrole Ukrainas pusē, kas ietekmē Latvijas humānās palīdzības sniedzējus;
- organizācijas konkurē par sabiedrības resursiem un valsts institūciju labvēlību;
- organizācijām trūkst administratīvo resursu – projektu konkursu kapacitātei praktiski trūkst, nav prasmju tos iegūt;
- organizācijas nav nodrošinātas ar drošības ekipējumu, lokālais atbalsts ir pašu veidots;

- vairākas organizācijas neredz sevi šajā darbības jomā ilgtermiņā – nav motivācijas pilnveidot darbību;
- palīdzība armijai ierobežo humānās palīdzības iegūšanas iespējas no citiem finansētājiem;
- starptautiskie humānās palīdzības sniedzēji ir slēgts loks;
- ES un globālā līmenī tiek strikti nodalīta humānā un militārā palīdzība, kas Latvijas organizācijām ir izaicinājums starptautiskā finansējuma piesaistei.

Nepieciešamība un iespējas

Latvijas PSO stiprināšana humānās palīdzības sniegšanai ir būtiska ne tikai iekšējās noturības un pilsoniskās atbildības stiprināšanai un starptautiskās solidaritātes izrādīšanai, bet tādēļ, ka Latvijas PSO spēj veikt aktivitātes, kas ir specifiskā priekšrocība, un reaģē uz vajadzībām labāk nekā formālās organizācijas:

- Latvijas PSO spēj piegādāt vajadzības, kuras citi humānās palīdzības sniedzēji nespēj, tai skaitā, līdz frontei un militārās;
- Latvijas humānās palīdzības sniedzējiem ir izveidoti tiešie kontakti ar partneriem, kas dod pārlicību par efektīvu ziedojumu izlietojumu;
- Ukrainas puse redz un novērtē Latvijas sniegto atbalstu, vēstniecība Latvijā sniedz atbalstu iespēju robežās.

Tāpat pastāv finansējums palīdzībai Ukrainai Eiropas līmenī, līdz ar to Latvijas organizācijām būtu arī pieejami resursi attīstībai šajā jomā.

Nešaubīgi, ka īpaši ir izceļams aktīvs Latvijas diplomātiskais darbs Ukrainā un Polijā, Latvijas Ārlietu ministrijas darbs kopumā, atbalstot humānās palīdzības kravu nosūtīšanu un problēmsituāciju risināšanu.

Rīcības priekšlikumi LAPAS darbam 2024. gadam

Balstoties uz konsultāciju procesu, LAPAS ir sagatavojušas tālākai rīcībai un apspriešanai virkni priekšlikumu. Tie tiks izvērtēti arī jaunās LAPAS darbības stratēģijas kontekstā un attīstīti tālāk.

1. Informācijas aprīte/sadarbība

- organizēt regulāras sanāksmes ĀM un vēstniecību pārstāvjiem ar humānās palīdzības sūtītājiem par aktualitātēm, kā arī efektīvākai pašu humānās palīdzības sniedzēju informācijas aprītei par problēmsituācijām;
- humānās palīdzības sniedzējiem veidot efektīvu tiešo saziņu ar vēstniecībām Ukrainā un Polijā problēmsituāciju risināšanai;
- turpināt sadarbību ar Ukrainas vēstniecību gan atbalstam humānās palīdzības kravu nosūtīšanai un informēšanai, gan problēmsituāciju risināšanai.

2. Mācības

- organizēt mācības/ praktisko semināru par iespējām piesaistīt starptautisko finansējumu, sertifikācijas procesu humānās palīdzības sniedzējiem un citu valstu (Baltijas, Austrumeiropas) PSO pieredzi;
- paaugstināt humānās palīdzības sniedzēju zināšanas par humānās palīdzības sniegšanas principiem, efektīvu citu organizāciju pieredzi, tā uzlabojot procesa kvalitāti un atbilstību vajadzībām (labās prakses, ieteikumi, terminoloģija, algoritmi brīvprātīgajiem šoferiem utt.);
- organizēt projektu rakstišanas mācības jaunajām organizācijām.

3. Resursu piesaiste/kapacitāte

- kopīgi virzīt priekšlikumu administratīvo izmaksu (tai skaitā, noliktavu izmaksu) un degvielas segšanai tām organizācijām, kas turpina aktīvi sniegt humāno palīdzību;
- kad iespējams, izskatīt iespēju arī koordinēt savstarpēji kravas, nosūtot fūres, šādos gadījumos īpaši atbalstāms valsts līdzfinansējums.

4. Sabiedrības informēšana

- izstrādāt humānās palīdzības uzskaites metodoloģiju, sadarbībā ar Ārlietu ministriju un Valsts kanceleju;
- popularizēt humānās palīdzības sniedzējus, tā piesaistot brīvprātīgos, ziedojumus, palīdzot realizēt dažādu produkciju papildus ienākumiem.

Viedokļa dokuments ir izstrādāts ar Islandes, Lihtenšteinas un Norvēģijas atbalstu caur EEZ un Norvēģijas grantu programmu "Aktīvo iedzīvotāju fonds" (AIF). Par tā saturu atbild tās autors – biedrība "Latvijas Platforma attīstības sadarbībai". Materiāla saturs neatspoguļo AIF viedokli.

Biedrība "Latvijas Platforma attīstības sadarbībai" ir 2004. gadā dibināts nacionāla līmeņa pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīkls, kas apvieno 39 organizācijas un darbojas ilgtspējīgas un godīgas attīstības, attīstības sadarbības, globālās izglītības, kopienu noturības un humānās palīdzības jomā.

Vairāk informācijas www.lapas.lv

LAPAS

Latvijas Platforma
attīstības sadarbībai

